

Małe jest piękne

Oddajemy dziś do rąk czytelników numer 22 *Studiów Iberystycznych*, tom specjalny, w całości bowiem dedykowany jest on Profesor Annie Sawickiej – długoletniej redaktor naczelnej tego czasopisma – z okazji czterdziestolecia pracy naukowej i w uznaniu dla jej wybitnych osiągnięć.

Anna Sawicka, absolwentka filologii hiszpańskiej w Instytucie Filologii Romańskiej UJ, swoją karierę zawodową związała z macierzystą uczelnią, gdzie podjęła pracę w 1982 roku i gdzie zdobywała kolejne stopnie naukowe: doktora nauk humanistycznych (1991) i doktora habilitowanego (2004). W roku 2010 została mianowana profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego, w latach 2007-2016 kierowała Zakładem Filologii Hiszpańskiej UJ. Od początku istnienia *Studiów Iberystycznych* była członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma, a w latach 2007-2016 pełniła funkcję redaktor naczelnej.

Owoce jej pracy są szeroko znane i cenione nie tylko w naukowym środowisku hispanistycznym, ale również w licznym gronie miłośników literatury i kultury Półwyspu Iberyjskiego. Badaczka literatury hiszpańskiej i katalońskiej, tłumaczka, redaktorka publikacji naukowych, autorka licznych haseł w encyklopediach i słownikach, *spiritus movens* cennych inicjatyw w ramach kulturalnych relacji polsko-katalońskich, jest jednym z filarów współczesnej hispanistyki polskiej.

Nie sposób tu omówić bogatego plonu poszukiwań badawczych Jubilatki, na który składają się monografie autorskie, publikacje redaktorskie i około setki artykułów naukowych, publikowanych w języku polskim, hiszpańskim i katalońskim. Można jednak wyznaczyć

podstawowe pola zainteresowań, które w jej dorobku zajmują miejsce szczególne. Chronologicznie rzecz ujmując, pierwsze z tych pól to pragmatyka językowa – podstawowy zakres tematyczny w pracy nad rozprawą doktorską, w której Autorka przedstawiła analizę i interpretację przemówień hiszpańskiego intelektualisty i polityka II Republiki, Manuela Azañii. Rozprawę – wyróżnioną nagrodą rektora UJ i opublikowaną w wersji skróconej (*Manuel Azaña: un escritor sin lectores. Formación de un mito*, Universitas, Kraków 1992) – cechuje interdyscyplinarny charakter, eksponujący szeroki kontekst kulturowy dyskursu politycznego. Znajdują tu swoje miejsce aspekty historyczne, ideologiczne, jak również literackie. Interdyscyplinarne ujęcie widoczne jest także w publikacjach Anny Sawickiej z lat dziewięćdziesiątych, jednak na pierwszym planie sytuują się już inne perspektywy badawcze: hiszpańska literatura i kultura modernizmu oraz studia nad kulturą i literaturą Katalonii. Lata 1994-1997 prof. Sawicka spędziła w Barcelonie, gdzie pracowała jako lektor języka polskiego w Instytucie Filologii Słowiańskiej tamtejszego uniwersytetu. Po krótkiej przerwie powróciła do stolicy Katalonii, tym razem w roli profesora wizytującego i od roku 2001 do 2003 prowadziła tam zajęcia z historii literatury polskiej. Był to czas decydujący dla jej kariery zawodowej; zaowocował nie tylko biegłą znajomością języka katalońskiego, ale także istotnym poszerzeniem zainteresowań naukowych o zagadnienia związane z komparatystyką literacką, teorią i praktyką przekładu czy dydaktyką języka polskiego jako obcego. Przede wszystkim jednak wówczas zrodziła się głęboka fascynacja krakowskiej iberystki kulturą katalońską i, jak sama przyznaje, większość jej prac publikowanych w wydawnictwach polskich, hiszpańskich czy katalońskich od 1996 roku koncentruje się właśnie na tej tematyce. W 2003 roku ukazała się książka, którą uznać można za jedno z najważniejszych osiągnięć polskich studiów katalonistycznych (*Paryż – Barcelona – Sitges. Modernistyczny „genius loci” w Katalonii z perspektywy Santiago Rusiñola*). Ta pionierska monografia, napisana w języku polskim, stanowi bezcenne źródło informacji o modernizmie katalońskim, a przy tym walory stylu Autorki czynią z niej pasjonującą lekturę nie tylko dla profesjonalistów. Trzy lata później prof. Sawicka opublikowała kolejną

książkę: *Drogi i rozdroża kultury katalońskiej. Camins i cruïlles de la cultura catalana*. Jest to zbiór esejów o różnorodnych zjawiskach kulturowych, które niczym elementy mozaiki, zgodnie z intencją Autorki, układają się jednak w pewną całość – refleksję o kulturze pluralistycznej, „zdeteminowanej przez burzliwą historię, w której zmieszało się dziedzictwo chrześcijańskie z muzułmańskim i żydowskim”. We wstępie, z którego pochodzi cytowany fragment, pisze też Sawicka o oryginalności kultury katalońskiej i o tym, jak ważna jest tradycja dla „narodu bez państwa”, budującego swoją tożsamość z perspektywy cywilizacji mniejszościowej.

Badania prowadzone przez Annę Sawicką obejmują również zagadnienia związane z polską katalonistyką oraz recepcją literatury katalońskiej w Polsce i polskiej w Katalonii, a obok serii artykułów poświęconych tym kwestiom powstała unikalna bibliografia, dostępna w wersji elektronicznej, systematycznie uzupełniana przez Autorkę.

Praca Anny Sawickiej na rzecz popularyzacji literatury i kultury katalońskiej w Polsce przyjmuje różne formy: przekłady literatury pięknej, opracowania krytyczne, wykłady, wystąpienia na licznych konferencjach naukowych, recenzje, wywiady, aktywny udział w organizacji kolokwium, warsztatów i konkursów przekładowych. Z jej inicjatywy powstała publikowana w Księgarni Akademickiej seria wydawnicza „Z barretiną”, której celem była promocja literatury katalońskiej, ale też publikacja prac tłumaczy i katalonistów młodszego pokolenia. Opieka nad młodymi badaczami to bardzo cenny wkład Jubilatki w rozwój polskiego środowiska katalonistycznego, które dziś silnie zaznacza swoją obecność w kręgu studiów iberystycznych.

Na szczególną uwagę zasługują dokonania Sawickiej w dziedzinie przekładu literackiego. Rzadko spotykana wrażliwość i precyzja w pracy nad językiem, wsparte ogromną wiedzą filologiczną i kulturoznawczą, oraz szacunek dla oryginalnego tekstu to cechy, które kształtują jej warsztat tłumacza. Na długiej liście przekładów – głównie z języka katalońskiego, ale również z hiszpańskiego – znajdują się opowiadania Pere Caldersa i Javiera Tomeo, powieści Alberta Sáncheza Piñola, Lluisa-Antona Baulenasa, Marii Àngels Anglady, Eduarda Mendozy, Mercè Rodoredy, Jaume Cabrégo, Isabel Allende

oraz utwory katalońskich dramaturgów (Sergi Belbel, Josep Maria Benet i Jornet, Carles Battle, Josep Pere Peyro, Lluïsa Cunillé, Guillem Clua). W 2004 roku przekład średniowiecznego traktatu mistycznego Ramona Llulla (*Księga Przyjaciela i Umiłowanego*) został wyróżniony w konkursie organizowanym przez Instytut Cervantesa, a jedenaście lat później Fundacja Ramona Llulla nagrodziła przekład powieści Jaume Cabrégo *Głosy Pamano*.

Inny ważny nurt w karierze zawodowej Anny Sawickiej wiąże się z jej pasją teatralną, która znalazła wyraz w serii artykułów naukowych poświęconych problematyce współczesnego teatru hiszpańskiego i katalońskiego, w przekładach sztuk teatralnych, opracowaniach krytycznych i pracy redakcyjnej. Cennym przykładem tej pionierskiej misji, za jaką uznać można wprowadzenie polskiego odbiorcy w nieznaną mu świat katalońskiego teatru, jest antologia *Ulisses na tratwie* (2009), gdzie obok przekładów sztuk teatralnych czytelnik znajdzie obszerny, niezwykle ciekawy wstęp autorstwa Jubilatki.

Wyjątkowa wartość osiągnięć Anny Sawickiej w dziedzinie iberystyki, a zwłaszcza katalonistyki, czyni ją niekwestionowanym autorytetem na tym polu nie tylko w Polsce, ale również w międzynarodowym środowisku naukowym. Jest członkiem polskich i międzynarodowych stowarzyszeń specjalistów zajmujących się językiem i literaturą hiszpańską i katalońską, występowała w roli recenzenta rozpraw doktorskich m.in. na uniwersytetach w Barcelonie i Alicante, od 2018 roku jest członkiem-korespondentem Katalońskiej Akademii Nauk (Institut d'Estudis Catalans). W roku 2011 Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana przyznał jej za promocję literatury katalońskiej w Polsce prestiżową nagrodę Premi Josep M. Batista i Roca.

Z okazji czterdziestolecia pracy naukowej Anny Sawickiej w gronie jej przyjaciół i uczniów zrodziła się potrzeba, by dać wyraz wdzięczności i uznania dla jej osiągnięć. Tak powstał projekt specjalnego numeru *Studiów Iberystycznych*. Tytuł tomu, *Małe jest piękne*, nawiązuje do niezwyklej umiejętności, z jaką Anna Sawicka dostrzega wagę i wartość tych niewielkich elementów kulturowej mozaiki, które często pozostawały w cieniu jako mniej istotne, mniej reprezentatywne,

czy też zbyt fragmentaryczne. Jej determinacja i konsekwentnie przez wiele lat prowadzone rozmaite działania istotnie wpłynęły na kształtowanie recepcji kultury hiszpańskiej, a przede wszystkim katalońskiej w Polsce. To w dużej mierze dzięki jej staraniom Katalonia zajmuje dziś ważne, jakże należne miejsce w cywilizacyjnym krajobrazie Półwyspu Iberyjskiego, jaki widoczny jest z perspektywy polskiego odbiorcy kultury. Przedstawione tu krótkie podsumowanie dotychczasowych efektów pracy Anny Sawickiej pokazuje, że w swej różnorodności i bogactwie form nie mieszczą się one w ramach studiów badawczych *sensu stricto* ani też nie ograniczają się do jednej dyscypliny naukowej. Dlatego też przyjęliśmy formułę interdyscyplinarną i otwartą dla tekstów z różnych dziedzin – literaturoznawczych, kulturoznawczych i językoznawczych. Tym, co je łączy pomimo różnorodności tematycznej, jest pokazanie, jak ważna jest perspektywa szczegółu w refleksji nad zjawiskami i procesami kulturowymi. Większość tekstów ma charakter artykułów naukowych, choć są też inne, jak na przykład szkice Ewy Stali i Bogdana Piotrowskiego, czy otwierający tom wiersz katalońskiego poety i tłumacza Xaviera Farré w przekładzie polskiego poety i hispanisty Marcina Kurka. Wszystkie są dowodem sympatii i uznania dla naszej Przyjaciółki, Koleżanki i Mentorki.

*Ewa Nawrocka
Maria Filipowicz-Rudek*